అమరజీవనము

ముడుంబ నరసింహాచార్యులు గారు

౧

ఇంద్రనాథబాబు లేఖినియందు మోహినీశక్తి కలదు. పర్వతములపైనుండి మధుర జలప్రవాహములు పరవళ్లు త్రొక్కునట్లు అతడు వ్రాయుటకు కూర్చున్నమాత్రముననే సాహిత్యసుధాధారలు వర్షించిపోవును. అతనివయస్సు ఎంతోలేదు. అధికము పాతిక యేండ్లుండునేమో. అతనికవిత్వమును—కల్పనాశక్తియుఁ జూడ నొడలు పరవశమై పోవును. అతనికి అతిసామాన్యవిషయమునగూడ జీవము పోయగల శక్తికలదు. అతనివ్యాసముల చదివినవారు మంత్రముగ్ధులవలె నైపోదురు. ఎంతమనోహరము! ఎంతసుందరములైన యుపమానములు!! ఎట్టి యద్భుతమైన శబ్దజాలము!!! పాఠకులకు ఒకానొకదివ్యలోకమున విహరించుచుంటి మనిపించును. నిరంతర మాగకుండ యిట్లే చదువుచుండవలె ననిపించును. అతనికవిత్వమున మనోరంజకత్వము—సౌందర్యము—మోహినీశక్తి—యన్నియు కలవు. అన్నిటినిమించి సరళత్వము కలదు. పెద్దపెద్దకఠినసమాసములతో నతఁడు పాఠకుల విసిగింపఁడు. ఇది యతని కెంతమాత్రము నచ్చదు. తాను చెప్పదలచుకొన్నది సాధారణమైన సరళశబ్దములతోనే చెప్పుచుండును. ఇదే యతని గొప్పసుగుణము. ఒకసంవత్సరముక్రిందట నతనిపేరైన నెవ్వరు నెఱుంగరు. నేడు సాహిత్యరంగమున మూలమూలలకూడ అతనిపేరు మారుమ్రోగి పోవుచున్నది. 'భావసుషమ' 'సోమసాగరము'ల ప్రతులు ఒకటి రెండైనలేని చిన్న పల్లెటూరుకూడ లేదు.

కాని యింద్రనాథుని ఆర్థికస్థితిమాత్రము చాలశోచనీయముగనుండెను. ఇంత తలక్రిందు లగుచున్నను జీవనము నిశ్చింతగా జరిగిపోవుటకు తగిన ఆధారమతనికిలేదు. అత దెప్పుడుచూచినను విచారముతోనే యుండును. శోచనీయమగు దేశస్థితికి అతడు వగచుచుండును. దేశమునకెల్ల గొప్పవ్యాసకర్త—సర్వప్రియుడగు కవిరాజు—పైసపైస బిచ్చమెత్తుకొను ముష్టివాడుగ నుండునని యెవ్వరనుకొందురు? గ్రంథప్రకాశకుఁడు ధనరాసుల సంపాదించుచుండ, నతడాకలిచే మలమల మాడిపోవుచుండెను. ప్రపంచకమునందలి యీవిపరీతవ్యవహారము చూచి యతని హృదయము పరితపించిపోవుచుండెను. అప్పుడప్పుడు అతనికి క్రోధముకూడ కలుగుచుండెను. కోపావేశముచే సగముసగము వ్రాసిన వ్యాసములను ముక్కలుముక్కలుగ చింపివేయుచుండెను. లేఖిని విరచి పారవేయుచుండెను. ఇకముందు వ్రాతపే రెత్తనేయెత్తననుచుండును.

౨

ప్రాతఃకాలము. ఇంద్రనాథు డెండలోకూర్చుండి యేదోమాసపత్రిక పత్రముల నిటునటు తిరుగవేయుచు తనలోతాను నవ్వుకొనుచుండెను. అతనిభార్య మనోరమ—'ఎందుకు అంతయానందము? అందులో నేమున్నది?' అనియడిగెను.

ఇంద్రనాథుడు మనోరమపై ప్రేమభరితవీక్షణముల బరపి, "భావసుషమపై విమర్శనము. బాగుగా ప్రశంసించిరి" అనెను.

మనోరమహృదయము మొదట గర్వముచేనుప్పొంగిపోయెను. కాని అంతలోనే కోపముతో 'ప్రశంస చేయుచుందురు. మనస్సులోమాత్రము అందేమియు లేదని వారియుద్దేశ్యము.' అనెను.

ఇంద్రనాథుడు—అరే!

మనోరమ—అబద్ధముకాదు. ఇచ్చటిప్రజలు పట్టిమూర్ఖులు. మీగొప్పదనము నేమి తెలుసుకొనగలరు? దున్నపోతులవద్ద వీణావాద్యము.

ఇంద్ర—నిజమే. నాకవిత్వమునందలి గుణదోషముల గుర్తెరుంగువారు చాల అరుదుగనే కలరు. అట్టిశక్తి యీపట్టణమొత్తమున నొక్కవ్యక్తికే కలదు.

మనోరమ—ఎవరికి?

ఇంద్ర—నీకసూయ కలుగదు కదా? ఆవ్యక్తి ఒక స్త్రీ. కాని అట్టియోగ్యత స్త్రీలలో కాదుకదా. పురుషులయందైన నేనెక్కడను చూడలేదు.

మనోరమకు కొంచెము సందేహముకలిగెను. 'ఎవరు?' అని మెల్లిగా ప్రశ్నించెను.

ఇంద్ర—శ్రీమతి మనోరమాదేవి. బహుశః నీవు కూడ పేరు వినియేయుందువు?

మనోరమ నవ్వుచు ముఖముత్రిప్పివేసుకొని 'మీరు పరిహాస మాడుచున్నారు" అనెను.

ఇంద్ర—కాదు. మనోరమా! వాస్తవముగా నా అభిప్రాయ మంతే.

మనో—సరి! ఇటువంటి నటనలు మీవద్దనే నేర్చుకొనవలెను.

ఇంద్ర—నీవు ధైర్యముచెప్పకపోయిన నేనిట్టి యున్నతస్థితికి వచ్చియేయుండను.

మనోరమ—గొప్ప పండితురాలనుకదా మరి?

ఇంద్ర—ఆసంగతి నాహృదయము నడుగుము. స్వర్ణము తనమూల్యమును తానే మెఱుంగును?

మనో—మీరుమాత్రము మనుష్యుల నుబ్బించుట బాగుగ యెఱుంగుదురు.

ఇంద్ర—విమర్శనమును వినెదవా?

మనోరమ—చదువుడు.

ఇంద్రనాథుడు చదువసాగెను.

'భావసుపమ' మా సమక్షమున నున్నది. మే ము దానిని చదివితిమి. చాలదినములవరకు భావోద్వేగము మనస్సును వీడలేదు. మే మేదో నూతనలోకమున విహరించుచున్న ట్లనిపించినది. ఇందు సౌందర్యమున్నది. సాధారణత యున్నది. స్వాభావికత యున్నది. కల్పన యున్నది. మాధుర్యమున్నది. సారళ్యమున్నది. ఇంకేమిచెప్పము? ఇందు సమస్తము నున్నది......'

హఠాత్తుగా యెవరో క్రిందనుండి 'ఇంద్రనాథ బాబూ'! అనియరచిరి. ఇంద్రనాథుడు-మనోరమ-యిద్దరును చకితులైరి. అతిమధురమగు సంగీతమధ్యమున కర్కశస్వరముతో నెవరైన నేడ్వసాగిన రోగి హృదయ మెట్లుండును? ఆసమయమున నతనిహృదయ మెంతకలవరము చెందునో యారోగికే తెలియును. క్రోధముచే నగ్నిహోత్రుడైపోయి చావు బ్రతుకులవరకు తెచ్చుటకు తయారగును.

ఇంద్రనాథబాబు పత్రికను మంచముపై బడవైచి క్రిందకు దిగివెళ్లెను. విచారసూచకమగు మలినముఖముతో తిరిగివచ్చెను. అతనికండ్లలో నీళ్లు గిర్రునతిరుగుచుండెను. 'వచ్చినవారెవర'ని మనోరమ యడిగెను. ఇంద్రనాథుడు 'యింటియజమాని'యని చెప్పగా మనోరమ ముఖమువాడిపోయెను. విచారముతో 'ఏమనుచున్నాడు? మనస్థితికితోడు యితడొకడు దాపురించినాడు. నాలుగుదినములైన యోపిక పట్టలేడుకాబోలు!' అనెను.

ఇంద్ర—"ఈసారి కేసు పెట్టవలసియే వచ్చునని చున్నాడు."

మనో—ఎంత అద్దె? మూడుమాసములదా? మన వద్ద ధనములేనప్పుడు లెక్కలు చూచుకొనుట కస హ్యముకలుగును. అంతేకాక భయముగకూడ నుండును.

ఇంద్రనాథుడు మనోరమమాట వినియు విననట్లూరకొనెను.

ఇంద్ర—ఏదైన యుద్యోగము చేయవలెనని బుద్ధి పుట్టుచున్నది. ఇంక నేనీ దినదినావమానములను సహింపజాలను. అందరును ప్రశంసించువారేకాని సహాయమొనర్చు వారొకరైన కన్పింపరు. ఎవరికైన ప్రశంసామాత్రమున నెన్నడైనను కడుపునిండినదా?

మనోరమ భర్తవైపు చూచెను.

'—ప్రయత్నముల చేసిచూడుడు. కాని యాత్రాత పిచ్చిమాత్రము మిమ్ము సామాన్యముగ విడిచిపెట్టునట్లులేదు. ఇదికూడ ఒకవిధమైన దుర్వ్యసనమే.

ఇంద్ర—ఏమయిననుసరే! వదలివేసెదను. నీవు నన్నింకను పూర్తిగ అర్థముచేసుకొనలేదు.

మనో—బాగుగా నెఱుంగుదును. ఆఫీసులో కూర్చుండి పనిచేయగలరా?

ఇంద్ర—ధనములభించుచున్నపుడేలచేయను?

మనో—అధికారుల పోటుమాటలసహింపగలరా?

ఇంద్ర—ఆఁ. ఇంటియజమానితోడి కలహముల కన్న నెక్కువా?

మనో—లోకులేమనుకొందురు? 'అరే! సాహిత్య రంగమున సుప్రసిద్ధుడైన యాకవిపుంగవుడేనా యీాయన? ఎవడో గొప్పవాడైయుండు ననుకొన్నాము-సామాన్యపు గుమాస్తాయేనా?' అని నలుగురు పరిహసించిన నేమిచేతురు?

ఇంద్ర—నన్ను కాదనియూరకుందును. ఎవరినోయనుచున్నారని భావించుకొందును. మఱి యింకేమి చేయను? గ్రంథప్రకాశకులు నా కష్టఫలితమును పూర్తిగ అనుభవింప నిశ్చయించుకొని యున్నారు. ఇంతకన్న నెక్కువ యెవ్వరు నివ్వమన్నచో చచ్చినట్లు మాషరతులకే యొప్పుకొనునని వారుద్దేశించుచున్నారు. వారు ధనవంతులు. ధనమూల్యము నే యెఱుంగుదురుకాని కళామూల్యము నెఱుంగరు. ఇట్టి స్వార్థపరులు నాకేమివ్వగలరు? యూరపునందే యైనచో స్వర్ణమందిరమును నిర్మించియుందును. ఈ దేశమున నాదురదృష్టమున కేడ్చుటతప్ప యింకేమున్నది?

మనోరమ—మీారెప్పుడు నిట్లు నిరుత్సాహపడవలదు. కాలక్రమమున నంతయు చక్కబడును.

ఇంద్ర—అయితే నేడేవెళ్లెదను. రంగీలాలునుకలుసుకొందును. కార్యసాఫల్యమగునని నాహృదయము చెప్పుచున్నది. మనిషి చాలమంచివాడు.

మనో—కొంచెము ప్రశంసించవలెను. గొప్పవారు ఒకటిరెండుమాటలకే ఉప్పొంగిపోదురు.

ఇంద్ర—నాకీవిధమున నేర్పవలసిన యావశ్యకత యేమియులేదు.

మనో—ఈకార్యము నెఱవేరిన నదృష్టవంతులమన్నమాటే.

ఇంద్ర—ఆయనది గొప్ప అధికారమే. తలచుకొన్నచో నేడే ఉద్యోగమిప్పింపగలడు. నావస్త్రములు చాలమాసినవి. లేచి క్రొత్తబట్టలిమ్ము.

మనోరమలేచి పెట్టెతెఱచెను. బట్టల నొక్కొక్కటే విప్పి చూడసాగెను. కాని ఒక్కటియు చాకింటిమడతకాదు. మనోరమహృదయమున పెద్దయాఘాతమయ్యెను. హృదయావేదనచే నామె వదనము వాడిపోయెను. తనమధురసంభాషణలచే గృహమంతయు కలస్వనితమొనర్చెడు ప్రసన్నవదనయు ప్రఫుల్లహృదయయునగు యామనోరమయేనా యీామె? నేడెట్టి యుదాసీనురాలైపోయెను? ఎంత యధీరయైపోయెను? శకుంతము లొకప్పుడు పుష్పభరితమృదులశాఖాగ్రముల కూర్చుండి కలరవంబుల నొనర్చుచుండును. మఱొకప్పుడు సంకుచితపక్షములతో తమకులాయములలో నొదిగి కూర్చుండి యుండును.

ఇంద్రనాథు డొక్కనిట్టూర్పువిడిచి 'మనోరమా నేనింక సహింపజాలను' అనెను.

అత్యద్భుతప్రతిభాసంపన్నుడగు ఆ సుప్రసిద్ధ కవిపుంగవుడేనా యీాతడు? దేశమున మారుమూలలకూడ అతనికవిత్వ మత్యంతాదరగౌరవములతో పఠింపబడుచున్నది. అతనిలేఖిని రచించిన రచనలు రాతిహృదయములగూడ కరగించుచున్నవి. అతనికవితారచనల నందుకొన ప్రజలు పరితపించిపోవుచున్నారు. అతని నామశ్రవణమాత్రమున నందరు అవనతశిరస్కులగుచున్నారు. అతనిగ్రంథములు దుర్మార్గులకు ధర్మోపదేశములకన్న నెక్కువగ పనిచేయుచున్నవి. అట్టివాడు నేడు ఏయేబదిరూప్యముల యుద్యోగమునో చేయుటకు బయలుదేరినాడు. కావ్యకల్పనాకళారాజ్యములనేలురాజు భిక్షాటనమునకు బయలుదేరినాడు.

మనోరమ తనభర్తయొక్క విపరీతస్థితినిచూచి నిట్టూర్పుతో నేలపై చతికిలబడెను. ఆమె మనస్సున నొక్కటేసందేహము. ఈయున్నతమస్తకము యెవరియెదుటమాత్ర మెట్లు అవనతమగును?

3

ఒకగంట తరువాత ఇంద్రనాథుడు 'పేఆఫీస్ సూపరింటెండెంటు' అగురంగీలాలు ఆఫీస్‌లోనుండెను. రంగీలాలు ఏదోపుస్తకమును చదువుకొనుచుండెను. అత డతికష్టముపైలేచి ఇంద్రనాథునితో కరస్పందనమొనర్చి 'క్షమించి నాకొక్క అయిదునిమిషములు అనుజ్ఞయిండ'ని చెప్పుచు యెదుటనున్న కుర్చీచూపి,

సంజ్ఞచేసెను. మరల నతడు తనపుస్తకములో లీనమైపోయెను. ఇట్టివ్యవహారము యింద్రనాథున కతిలజ్జాకరముగ కన్పట్టెను. అతడు తనకత్యంతావమానము జరిగినట్లుగ భావించుకొనెను. క్రోధముచే ముఖము కందగడ్డవలె నైపోయెను. ఇతడెంత యనాగరికుడా యని యాశ్చర్యముకలిగెను. ఇతనికి తన కాలమూల్యమేకాని యితరులకాలముపై దృష్టియేలేదు. ఇప్పుడే నాకిట్టి గతిపట్టిన నిక యుద్యోగానంతరమున ద్వారమున ప్రతీక్షింపవలసిన గతిపట్టునేమో?"

ఇంద్రనాథుడు చివాలున లేచిపోవలెననుకొనుచుండెను. తక్షణము గృహయజమానుని యగ్నిమూర్తి ప్రత్యక్షముగ జ్ఞాపకమువచ్చెను. తిరిగి యానేత్రములనే చూడనా? తిరిగి యామాటలే విననా? గతిలేక యతడు నిశ్శబ్దముగ కూర్చుండెను. గాలికెగురు కాగితముపై యినుపముక్కనైచినట్లు ఆత్మను ప్రకృతి అణచిపట్టెను. ఇనుముముందు కాగితపుముక్క లేమి చేయకలవు? ఇట్లు ప్రతీక్షించుచున్నంతకాలము యింద్రనాథుడు ఆత్మయంత్రణము ననుభవించుచుండెను. రంగీలాలు చదువుటముగించెను. గదిలో గాలిలేనట్లుగ యింద్రనాథు డుక్కిరిబిక్కిరియైపోయెను. రంగీలాలింకను తానుచదివిన గ్రంథములోనే తన్మయుడైయుండెను. కొంతసేపటివరకు అతడు యోగావస్థలో నిమీలితనేత్రుడై యుండిపోయెను. తరువాత తనలో తాను గొణగసాగెను. 'ఆహాహా! ఏమిచెప్పను!' ఎంత ఉన్నతభావములు!! ఎట్టి పవిత్రోద్దేశ్యములు!!!"

అతడు మాట్లాడుచున్నదేమాయని యింద్రనాథుడు కండ్లు పగలతీసుకొని చూడసాగెను. రంగీలాలు మేజాపై వంగిపడుకొని "సెలవియ్యండి స్వామీ! ఏమాజ్ఞ?" యనెను.

ఇంతలో గదితలుపుతోసుకొని చేతిలో టోపీతో పెద్దదొర లోపలికివచ్చెను. రంగీలాలులేచి నిలువబడెను.

"గుడ్ మార్నింగ్"

"గుడ్ మార్నింగ్, ఈపుస్తకమెట్లున్నది?"

"చాలబాగున్నది."

దొర పుస్తకము నొకచేతితో తీసుకొని రెండవచేతితో దానిపుటలు తిరుగవైచుచు "అయితే మీకు బాగుగా నచ్చినదన్నమాట" అనెను.

రంగీ—మంచిదా కాదా అన్నప్రశ్న కాదు యిచ్చట. ఇట్టిపుస్తకమును నేటివరకు నేనెక్కడను చూడలేదు.

దొర—అంతమంచిదా?

రంగీ—.చదివిన పిమ్మటగాని దీనిమజా తెలియదు.

దొర—ఇంగ్లీషున యేపుస్తకముతో సరిపోవును?

రంగీ—ఏమో నాకు తెలియదు. కాని పుస్తకమత్యద్భుతమైనది.

దొర—ఇదియేదైన 'డ్రామా'యా?

రంగీ—కాదండి-పొయిట్రీ.

దొర—హిందీలో 'పొయిట్రీ'యేమిటి? 'రబ్బిష్'.

హఠాత్తుగ యింద్రనాథునిదృష్టి పుస్తకము కవరుపైపడెను. అతడప్లే చకితుడైపోయెను. అది 'భావనుమము.' అతని మనోమయూరము నృత్యము చేయసాగెను. హృదయము గులాబివలె వికసించెను. అతడిప్పుడీప్రపంచకమున లేనేలేడు. ఇంకొక దివ్యలోకమున విహరించుచుండెను. ఇప్పుడతని కీతుచ్ఛమైన - నికృష్టమైన-ప్రాపంచిక మోహినీమాయ-భాగ్యమునందుగల భయముపోయెను. 'ధనమేమిటి? వచ్చుచుండును. పోవుచుండును. ఇదియెగురుచు తిరుగుచుండు పక్షి. దీనిని పంజరమువలన నిర్బంధించి యుంచుట దుస్సాధ్యము. నావద్ద ధనము లేకపోయినను నేను ధనవంతుడనే.'

ఈమనుష్యుని హృదయమున నాయెడ నెంతటి గౌరవమున్నది? ఎట్టి భక్తిభావమున్నది? భక్తుడుతన ఉపాస్యదైవమునైపు చూచునట్లు యితడు పుస్తకమునైపెట్లు చూచుచున్నాడు? చదువుచుండగా నేత్రములెట్లు వెలిగిపోయినవి? నన్నీస్థితిలోచూచి యేమనుకొనును? ఆశ్చర్యపోడా? సంభ్రమించిపోవడా? నేను భిక్షుకుడనై తనయెదుట చేయిచాతునని యీతడు కలలోనైన తలచియుండునా? నేను అతనియెదుట తలయెత్తుకొని యెట్లునిలువగలను? సిగ్గుచే భూమిలో

క్రుంగిపోదును. నాకు ఉద్యోగము దొరుకును. కాని ఆత్మగౌరవసంపద నష్టమైపోవును. ఈధనము ప్రియమైనది. దీనికై ప్రతివాడును తనసర్వస్వము ధారపోయుటకైన వెనుదీయడు. కొద్ది రజతనాణెముల కాశించి యీ యమూల్యధనమును పోగొట్టుకొందునా? ఎప్పటికి నట్లుచేయను. అది చాలపొరపాటు. ఇట్టి పొరపాటును నేనెన్నటికిని జరుగనీయను."

ఇట్లు తలచి యింద్రనాధుడు మెల్లిగాలేచెను. తలుపుతెఱచుకొని బయటకుపోయెను. ఈ యసార ప్రపంచకమున లభ్యముకాని యాధ్యాత్మికకాంతి యిప్పుడతని ముఖము నావరించియుండెను. అతని నేత్రములలో ఆత్మగౌరవజ్యోతి ప్రకాశించుచుండెను. హృదయమున దివ్యానందసాగరము ఉప్పొంగిపోవుచుండెను. మొదట ప్రకృతి ఆత్మను అణచిపెట్టెను. ఇపుడు ప్రకృతినే ఆత్మజయించెను. దేనిని పొందగోరి మహాయోగులు అరణ్యములలో పరిభ్రమించుచుందురో అట్టి ఋషీశ్వరసంపత్తి-సంతోషము-త్యాగము-సంయమము-వైరాగ్యము-ఇంద్రనాధుని యనుభవమునకు వచ్చెను. కుబేరసంపత్తి సంప్రాప్తమైనవానివలె ప్రసన్నముఖముతో అతడింటికి జేరుకొనెను. మనోరమ "కార్యసాఫల్యమైనట్లున్నదే" యనుచు యెదురువచ్చెను.

ఇంద్ర—తలచినదానికన్న యెక్కువయైనది.

మనో—ఇంతకాలమునకు మనమొఱవిన్నందులకు పరమాత్మునకనేక ధన్యవాదములు. జీతమేమి నిర్ణయమైనది?

ఇంద్ర—ఇప్పుడు నన్నేమియు నడుగవద్దు. నా మనస్సేమియు బాగులేదు.

మనో—బాగుగనే యున్నది! నాకుకూడ చెప్ప దలచుకొనలేదా యేమి?

ఇంద్రనాధుడామెకు సమస్తవృత్తాంతము వినిపించి అంతమున నిట్లుచెప్పెను.

'మనోరమా! నాకు ఉద్యోగము దొరుకలేదు. కాని ఆత్మజ్ఞానము లభించినది. నాజ్ఞాననేత్రము వికసించినది. ఇంతవరకు నన్ను నేనుమరచి చరించియుంటిని. నేడునాహృదయపుటమునుండి తెఱతొలగిపోయినది. కవియొక్క పదవి యెంతగొప్పదో యెంత ఉన్నతమైనదో నాకు తెలిసినది. అది హృదయసింహాసనములపై రాజ్యముచేయును. నిదురించుచున్న జాతిని జాగ్రదవస్థకు తెచ్చును. జీవచ్ఛవమైన దేశమున నవజీవనసంచారమును కలుగజేయును. ప్రపంచకము తనకొఱకు జీవించుచున్నది. తనకొఱకే మరణించుచున్నది. కాని కవిజీవితము పరోపకారార్థము. అది నశించినఉత్సాహమును పునరుజ్జీవింపజేయును. ఏడ్చుచున్న కండ్లనీరు తుడుచును. నిరాశావాదుల సమ్ముఖమున ఆశాదివ్యజ్యోతిని ప్రకాశింపజేయును. ప్రపంచకమున మానవులు పుట్టుచున్నారు. గిట్టుచున్నారు. కాని యిట్టి జాతినిర్మాతలు శాశ్వతముగ జీవించుచున్నారు. వారి కెన్నటికిని మృత్యువులేదు. నేను ఉద్యోగమును గ్రహింపలేదు. ఈఅమరజీవనమును స్వీకరించితిని. మనోరమా! నాకరగ్రహణమొనర్పుము. ఈనూతనపథమున—కర్తవ్యనిర్వహణమున-చేయూతనొసంగుము. నిశ్చయముగ నీకు కష్టముగనే యుండును. సందేహములేదు. కాని ఇందుకు ఫలితముగ మనకు ప్రాప్తించు ఆత్మానందము నిజమైన సౌఖ్యము. దానిమూల్యము నెవరెఱుంగుదురు?

మనోరమ భక్తిభావముతో పతివైపు తిలకించెను. ఆమె ప్రేమోద్వేగమున రెండుచేతులనుచాచివైచెను.

—అనువాదము.

నిరాసము

శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు

తెలుపగారాని యానందజలధి మునిగి
పొందుగా గ్రుచ్చి చామంతిపూలమాల
కాంక్షతో నుంత భవదీయగళము జేర్పఁ
దిరుగునంతలో ముఖమటు ద్రిప్పినావు.
సర్వము సమానముగద! విశాలహృదికి
దేవి! కోపకారణమేమొ? తెలియరాదు.